

nalis anima per suos actus et operationes menti repræsentatur, per quorum intuitionem animæ ipsius substantiam et naturam ratio dignoscit et percipit. Unde dicere oportet, proprie loquendo, nullam dari ideam impressam animæ, sed ejus actus gerere vices speciei intelligibilis, quatenus in eis et per eos intellectus animam intuetur quodammodo.

4.º Idea entis ex abstractione intellectus agentis oritur, sed quæ abstractio sit veluti naturalis, spontanea et prima actio ipsius, quatenus participatio est Intelligentiæ divinæ et rationum æternarum. Atque hoc sensu in primis, et deinde quia sufficit quælibet excitatio intellectus per sensum, ut entis ratio intellectui possibili objiciatur, et ab eodem perceptione spontanea et quasi primitiva concipiatur, entis idea innata *implicite* et in *feri proximo* dici potest.

5.º Itaque ideæ omnes intellectuales a sensu oriuntur duplici generali ratione: 1.º quia nulla in homine existit aut evolvitur intellectualis cognitio, quin prius, saltem prioritate naturæ et ordinis, existat perceptio sensus erga aliquod objectum; 2.º quia, generatim loquendo, cognitio singularium præcedit cognitionem universalium, et quia repræsentationes sensibiles objectorum movent et excitant intellectum, non solum ad hujusmodi objecta sub universali forma percipienda, sed ad detegenda etiam ac percipienda ea, quæ in sensibili objecto delitescunt, simulque ejusdem relationes cum aliis objectis. Quo duplici sensu accipiendum est verbum D. Thomæ, dum ait, quod principium humanæ cognitionis est a sensu; et verificatur commune illud effatum: *nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu*.

6.º At nec effatum istud nec verbum illud veritatem obtinent, si secus accipiantur. Atque in primis, sensus non tamquam efficiens causa idearum habendi sunt, nam hoc ad intellectum spectat; sed solum tamquam causa materialis vel quasi materialis. Deinde, nec rationem causæ materialis habent quoad ideam omnes. Namquæ ideæ *primariæ abstractionis* pendent quidem a sensibilibus repræsentationibus directe et immediate; at *pure intelligibiles* non nisi mediate,

remote et inadæquate: ast vero ideæ *pure spirituales*, præsertim angelorum et animæ, a sensibus non pendent nec procedunt, nisi indirecte et occasionaliter.

7.º Quælibet intellectualis cognitio, ac proinde quælibet idea expressa vel notio intelligibilis, a sensu pendet *concomitanter*, nempe, quatenus nullum objectum, quantumvis immateriale, percipimus actu aut contemplamur, quin ejusdem phantasma aliquod simul in imaginatione exurgat, ita ut phantasiæ operatio operationem intellectus puri semper comitetur. Cujus rei si ratio sufficiens quærat, duplex fortasse assignari poterit: una *immediata*, quæ est nexus intimus, qui inter facultatem sentiendi et facultatem intelligendi intercedit, simul cum dependentia posterioris a priori in ordine cognitionis; altera vero quasi *remota* et primitiva radicatio, nempe, utriusque facultatis in uno et eodem principio substantiali, simplici et vitali. Phænomenum hocce psychologicum significare vult D. Thomas, dum docet, impossibile esse, «intellectum secundum vitæ præsentis statum, quo passibili corpori conjungitur, aliquid intelligere in actu, nisi convertendo se ad phantasmata».

SCHOLIUM GENERALE IN UNIVERSAM IDEALOGIAM

Præ oculis habere oportet, sententiam illam D. Thomæ, qua docet, species sive ideas, quibus cognitio intellectualis perficitur, non esse id, *quod* cognoscitur, sed *quo* cognoscitur, majoris momenti esse quam vulgo existimetur. Ex ea namque occluditur via tum pantheismo, tum idealismo. Nemo sane inficiabitur, intellectionem in nobis non perfici, nisi res cognoscenda menti jungatur, in ea existat, eamque objective moveat, sui que notitiam simul cum intellectu gignat. Jam vero, si hæc omnia objectum immediate per seipsam præstat, facile aperitur via ad stabiliendam identitatem subjecti et objecti; quæ identitas unum ex præcipuis commentis pantheistici systematis constituit. Quod si in dubium quis vertat, in memoriam revocet doctrinam Platonis

et Neoplatonicorum, asserentium, mentem humanam identificari cum objecto ac in seipsa continere sensibilia et intelligibilia; Fichte, asserentis, subjectum et objectum a *τὸ ego puro* minime distingui; Schelling et Hegel, similiter docentium identitatem subjecti cogitantis et objecti cogitati, sive in *Ente absoluto*, sive in *Idea*.

Excludit præterea idealismum præfata doctrina; quoniam, sicut huic systemati locus præbetur, dum dicitur, nos ideas rerum percipere vel cognoscere, vel ideas esse objectum intellectus, qua loquendi ratione Locke, Mallebranche, Fénélon, Cousin et alii non raro utuntur; ita e contra eidem via omnis præcluditur, dum cum D. Thoma affirmatur, ideas non esse id, *quod*, sed id, *quo* mens cognoscit; quod est idem ac dicere, cognitionem nostram directam, non ad ideas rerum, sed ad res ipsas per easdem menti repræsentatas ferri et pertingere, ita ut idea nihil sit aliud quam medium, per quod res extra nos posita et existens præsens redditur præsentia intelligibili sive *intentionali*, ut ajebant Scholastici, intellectui, ipsique conjungitur in ordine intelligibili. Atque, quod maxime nota, amplecti oportet hanc doctrinam, quævis habeatur opinio circa naturam idearum. Quandoquidem, sive dicas, ideam esse ipsam actionem intellectus, sive repræsentationem intelligibilem ab utroque distinctam, idealismum difficile vitabis, nisi simul dicas, ideas non esse id, *quod*, sed solum id, *quo* mens cognoscit, dum agitur de cognitione directa ¹.

¹ Quoad integram ideologiam vid. *Estudios sobre la Filosofía*, cit., lib. 5.º passim.

INDEX

VOLUMINIS PRIMI

	Pag.
LECTORI.....	1
PRÆFATIO SECUNDÆ EDITIONIS.....	3
PROLEGOMENA.....	5

LIBER PRIMUS

LOGICA

SECTIO PRIMA

SEU LOGICA GENERALIS

CAPUT I. Grammatica generalis.....	22
<i>Art. I.</i> De signis cogitationis in genere.—Notio et divisiones generales signi.....	22
<i>Art. II.</i> De signis oralibus cogitationis.—Duplex genus oralium signorum.—Notio et natura sermonis.—Utilitas et necessitas sermonis.—Ejusdem adinventio et origo.—Scholium circa originem sermonis.....	23
<i>Art. III.</i> De signo scripto cogitationis.—Notio scripturæ.—Duplex scripturæ genus.—Scriptura alphabetica perfectior est ideographica.—Origo alphabeti.—Scholium.....	29
<i>Art. IV.</i> De oratione et partibus, quibus constat.—Notio et partes orationis.—Nomen ejusque divisio.—Verbi notio.—Verbum <i>esse</i> .—Scholium circa enuntiationem..	32

	Pag.
CAPUT II. De perceptione ejusque adjunctis.....	37
Art. I. De Categoriis	38
§ I. De Categoriis in genere.....	38
§ II. De Categoriis in specie.—Substantia.—Quantitas.—Relatio.—Thesis.— <i>Existunt in rebus veræ relationes reales, ac proinde non omnes relationes entia rationis sunt.</i> —Qualitas.—Sex posteriores categoriæ.—Post prædicamenta.—Oppositio, prioritas, motus et modus habendi.—Scholium.....	40
§ III. Categoriæ juxta Kant et Rosmini.....	53
Art. II. De Universalibus.....	55
§ I. De universali in communi.—Thesis.— <i>Dantur naturæ universales, quæ respondent vocibus et conceptibus universalibus nostri intellectus.</i> —Corollarium.—Thesis 2. ^a — <i>Universalitas extra mentem non existit, sed consequitur actum intellectus.</i> —Corollarium.—Quæres 1. ^o ; Quo tu-plex sit universale?—Quæres 2. ^o ; Quomodo efformetur universale?—Corollaria.....	55
§ II. De universalibus speciatim.—Divisio universalium.—Notio generis.—Notio speciei.—Notio differentiæ.—Notio proprii.—Notio accidentis.....	58
§ III. Opiniones circa universalialia.—Theoria nominalista.—Theoria realista.—Scholium primum.—Scholium secundum.....	62
Art. III. De proprietatibus terminorum.—Suppositionis notio, divisio, regulæ.—Appellationis divisio et regulæ.	69
Art. IV. De recta perceptione.....	71
§ I.—Leges generales rectæ perceptionis.....	71
§ II.—De legibus specialibus rectæ perceptionis.—Abstractio.—Ejus notio et species.—Definitionis species, discrimina, regulæ.—Divisionis notio, genera, regulæ.—Scholium.....	72
CAPUT III. De judicio et propositione.....	77
Art. I. De judicio.—Judicii definitio.—Est actus positivus intellectus.—Regula fundamentalis pro recto judicio.—Judicium præcipuus est actus intellectus.—Corollarium.	77
Art. II. De propositionis natura et divisione.—Definitio et genera propositionis.—Quid nomine <i>comprehensionis</i> et	

	Pag.
<i>extensionis</i> prædicari.—Divisio propositionis ex parte adjunctorum.....	78
Art. III. De proprietatibus propositionis.—Oppositio.—Ejus notio, genera, discrimina, regulæ.—Æquipollentia.—Ejus definitio et regulæ.—Conversio.—Ejusdem definitio, genera, regulæ.—Scholium generale, in quo de opinionibus recentiorum circa naturam judicii et in quo summam exponitur theoria D. Thomæ et philosophiæ christianæ circa idem argumentum.....	82
CAPUT IV. De ratiocinatione et argumentatione.....	86
Art. I. De ratiocinatione.—Ratiocinii natura et partes.—Est simplex mentis actus.—Principia, quibus ratiocinia tam affirmativa, quam negativa innituntur.—Discrimen inter ratiocinium affirmativum et negativum.....	87
Art. II. De argumentatione atque ejusdem speciebus.—Tres regulæ pro argumentatione in genere.—Inductio.—Completa et incompleta.—Ejusdem vis, dum analogiæ adjungitur.—Enthymema.—Sorites.—Epicherema.—Dilemma.—Polysyllogismus.....	88
Art. III. De inductione speciatim.....	90
Art. IV. De syllogismo.....	93
§ I. De syllogismi natura ac divisione.—Definitio syllogismi.—Ejusdem termini, materia, forma, figura.—Syllogismi species, modi.....	94
§ II. De regulis recti syllogismi.—Reductio directa et indirecta syllogismi.....	97
Art. V. De syllogismo demonstrativo seu demonstratione.....	101
§ I. Notio et divisio demonstrationis.—Hujus natura, fundamenta seu principia, prænotiones.—Demonstratio simplex et composita.—Directa et indirecta.—A priori et a posteriori.—Scientia prout demonstrationis effectus.—Duplex scientiæ significatio.....	101
§ II. Præcepta spectantia praxim demonstrationis.—Corollaria.....	105
Art. VI. De syllogismo probabili.—Probabilitatis notio.—Opinio, prout effectus probabilitatis.—Opinio, alia extrinseca, alia intrinseca, alia mixta.—Loca topica, ex	

	Pag.
quibus argumenta tum demonstrativa, tum probabilia desumuntur.—Corollaria.—Scholium.....	107
<i>Art. VII.</i> De syllogismo sophistico.—Triplex fons sophismatum.—Sophismata ex dictione.—Sophismata ex rebus.—Scholium circa veram naturam et originem sophismatum :	112

SECTIO SECUNDA

LOGICA SPECIALIS SEU APPLICATA

CAPUT I. De ipsa Logica.....	118
<i>Art. I.</i> De necessitate et utilitate Logicae.—Hujus notio.—Logica naturalis et artificialis.—Logicae officium, utilitas et praestantia.—Necessitas Logicae artificialis quoad reliquas scientias acquirendas.—Scholium circa fontes Logicae.....	118
<i>Art. II.</i> De natura Logicae.—Notio virtutum intellectualium, quae sunt <i>intelligentia, sapientia, scientia, prudentia, ars</i> .—Thesis.— <i>Logica est vera scientia, aliquid tamen de artis natura participat</i> .—Objectio.....	121
<i>Art. III.</i> De objecto Logicae.—Objecti notio.—Objectum materiale, formale, attributionis, et formale quo.—Thesis.— <i>Objectum materiale Logicae sunt res omnes a nobis cognitae; objectum vero formale est ordo seu artificiosa dispositio, quam in hujusmodi notionibus ipsemet intellectus ponit</i> .—Solvuntur objectiones.	127
CAPUT II. De veritate varioque mentis statu quoad ipsam.	130
<i>Art. I.</i> Praenotiones generales.—Quid veritas metaphysica.—Quid veritas logica.—Quid veritas moralis.—Notio falsitatis.—Ratio propria veritatis.—Certitudinis notio, divisio, discrimina.—Certitudinis fallacis causae.—Dubium, opinio, ignorantia, prout determinatos mentis status constituunt.....	130
<i>Art. II.</i> De veritate.—Thesis 1. ^a — <i>Veritas prius ac perfectius congruit intellectui quam rebus</i> .—Thesis 2. ^a — <i>Veritas logica vel cognitionis in iudicio solum perfecte ac proprie reperitur; at, si imperfecte et improprie accipia-</i>	

	Pag.
<i>tur, simplici perceptioni etiam congruit</i> .—Thesis 3. ^a — <i>Veritas imperfecta, quae simplici perceptioni congruit, hanc semper per se comitatur; at per accidens simplex perceptio falsitati potest subesse</i> .—Corollaria.—Scholium circa modum, quo sensus veritatem respiciunt.—Solvuntur objectiones.....	138
<i>Art. III.</i> De existentia certitudinis.—Dogmatici.—Sceptici varii.—Thesis.— <i>Scepticismus, omnem certitudinem e medio tollens, et absurdus in seipso existit, et exitialis est societati et religioni</i> .—Solvuntur objectiones.....	147
<i>Art. IV.</i> De criterio veritatis.—Criterium per quod et criterium secundum quod	154
§ I. De criterio evidentiae.—Evidentia objectiva et subjectiva, ac utriusque definitio.—Prout veritatis criterium utramque complectitur.—Duplex evidentiae significatum.—Evidentia immediata et mediata.—Posterior diversos gradus subit aliquo sensu.—Thesis.— <i>Evidentia constituit motivum iudicii metaphysice certum, tutumque proinde veritatis criterium</i> .—Corollarium.—Solvuntur objectiones.....	154
§ II. De criterio conscientiae vel sensus intimi.—Notio conscientiae.—Duplex ejus objectum.—Conscientia directa et reflexa.—Conscientia sensitiva et intellectualis.—Thesis.— <i>Conscientia vel sensus intimus intellectualis est motivum infallibile certi iudicii</i> .—Solvuntur objectiones.....	161
§ III. De criterio sensus communis.—Quid nomine sensus communis significetur, et quas veritates respiciat.—Rejicitur sensus communis ad sensum scholae scoticae.—Notae veritatum sensus communis.—Thesis.— <i>Sensus communis modo expositus certi iudicii motivum infallibile haberi debet</i> .—Solvuntur objectiones.....	170
§ IV. De criterio sensuum externorum.—Finis, objectum, condiciones sensuum externorum.—Thesis.— <i>Sensuum testimonium infallibile est motivum iudicii certi, tutumque proinde veritatis criterium, dum condiciones ad eorum rectum usum requisitae adhibentur</i> .—Corollaria.—Solvuntur objectiones.....	178

	Pag.
§ V. De criterio auctoritatis humanæ.—Necessitas auctoritatis humanæ.—Factorum varia genera.—Testium genera, discrimina et qualitates.—Auctoritas divina et humana.—Thesis.— <i>Auctoritas humana, conditionibus modo expositis munita, est motivum infallibile certi iudicii quoad facta sensibilia et historica.</i> —Regulæ pro dignoscendis et dijudicandis factis, tum doctrinalibus, tum historicis.—Solvuntur objectiones.....	185
Art. V. De reductione criteriorum.—Opinio Lamennais circa consensum communem tamquam primum et unicum veri criterium.—Thesis.— <i>Nec communis consensus nec fides divina sunt primum vel unicum veritatis aut certitudinis naturalis criterium.</i> —Consensus communis quatenus criterium <i>suppletorium</i> .—Evidentia quatenus primum veritatis naturalis criterium.—Scholium.....	195
Art. VI. De errorum causis et iudicii defectibus.—Occasiones et causæ errorum ex sensibus.—Ex voluntate.—Ex parte intellectus.....	200
CAPUT III. De critica Arte.....	206
Art. I. De authentia librorum.—Regulæ suppositionis.—Regulæ corruptionis.—Scholium circa apocryphorum librorum naturam et discrimina.....	207
Art. II. De hermeneutica.—Regulæ pro intelligentia et interpretatione librorum et scriptorum.....	211
CAPUT IV. De methodo.....	218
Art. I. De methodo universali et initiali scientiæ humanæ.—Definitio methodi.—Duplex scientifica methodus, nempe, <i>initialis et evolutiva</i> .—Philosophorum systemata quoad methodum initialem.—Dogmatismus anteponeendus.—Corollaria.—Scholium.....	219
Art. II. De methodo cartesiana —Origo et effectus methodi cartesianæ.—Thesis 1. ^a — <i>Dubitatio cartesiana et impossibilis existit, et tamquam inutilis est habenda.</i> —Thesis 2. ^a — <i>Methodus cartesiana et rationi adversatur, et inepta est ad certitudinem scientificam constituendam.</i> —Scholium.—Solvuntur objectiones.....	224
Art. III. De analysi et synthesis reliquisque methodi speciebus.....	236

	Pag.
§ I. De analysi et synthesis.—Quid methodus analytica, quid synthetica, quid mixta.—Leges communes pro analysi et synthesis.—Leges pro analysi.—Leges pro synthesis.....	236
§ II. De aliis methodi speciebus.—Methodus pro veritate acquirenda ope lectionis.—Leges pro lectione rite et cum fructu instituenda.—Notio methodi mathematicæ.—Non omnibus scientiis congruit.—Methodi scholasticæ notio.—Quibus in rebus congrue adhibeatur.—Scholium circa rationem adhibendi scholasticam methodum.	239
Art. IV. Auxiliares methodi atque hujus speciales applicationes.—Hypotesis.....	243

LIBER SECUNDUS

PSYCHOLOGIA

SECTIO PRIMA

PSYCHOLOGIA EMPIRICA

CAPUT I. De hominis facultatibus et operationibus universim spectatis.—Quinque genera facultatum rationalis animæ assignantur.—Thesis 1. ^a — <i>Potentia plurimæ seu facultates rationalis animæ ab ejusdem essentia realiter distinguuntur.</i> —Corollaria.—Thesis 2. ^a — <i>Realem distinctionem admittere oportet inter animæ facultates.</i> —Scholium.—Solvuntur objectiones.....	248
CAPUT II. De facultate sentiendi.....	257
Art. I. De sensibus externis.—Notio communis vis sensitivæ.—Triplex sensibilitatis manifestatio.—Sensibilitatis externæ actus, organa, objecta.—Sensibile proprium, commune, per accidens.—Conditiones pro recto sensuum externorum usu.—Corollaria.—Scholium circa finem, munia et utilitatem sensuum externorum.....	258
Art. II. De sensatione.....	263

	Pag.
§ I. Opiniones philosophorum.—Quorum alii docent, animam in sensatione activam tantum, alii passivam, alii partim activam et passivam esse.....	263
§ II. Natura sensationis.—Tria, quæ observantur in sensatione.—Quid actio intentionalis corporum in sensus, de qua Scholastici.—Quid contineat et qua ratione perficiatur sensatio.—Corollaria.—Scholium circa possibilitatem sexti alicujus sensus.—Scholium aliud circa denominationes materialis vel immaterialis, dum sensationi tribuuntur.....	265
§ III. De speciebus sensibilibus.—Thesis 1. ^a — <i>Cognitio sensitiva rerum non per solam objecti actionem in sensoriis, sed per species objectum ipsum repræsentantes perficitur.</i> —Quid per τὸ species sensibilis.—Thesis 2. ^a — <i>Species sensibiles non corporeæ, sed immateriales et spirituales dicendæ sunt.</i> — <i>Quæres: Quæ ratione efformatur species sensibilis?</i> —Solvuntur objectiones.....	272
Art. III. De sensibus internis.....	280
§ I. De sensu communi.—Hujus notio.—Duplex cognitio sensationis externæ.—Thesis 1. ^a — <i>Existit sensus communis, isque a quinque externis revera distinguitur.</i> —Thesis 2. ^a — <i>Communis iste sensus non est facultas intellectiva, sed sensitiva.</i> —Solvuntur objectiones.—Scholium circa sedem organi sensus communis, hujusque relationem cum somno et vigilia.....	280
§ II. De somno et vigilia.—Horum phænomenorum notio, causæ et effectus.....	284
§ III. De imaginatione.—Quid nomine imaginationis et phantasie.—Vis productiva et reproductiva imaginationis.—Hujus influxus et relatio quoad pulchras artes.—Thesis 1. ^a — <i>Imaginatio est facultas ab intellectu omnino distincta, atque inter sensitivas annumeranda est.</i> —Corollaria.—Thesis 2. ^a — <i>Objectum imaginationis non sunt ipsæ sensationes externæ, sed imagines seu phantasmata rerum sensibilibus per ipsas perceptarum.</i> —Corollaria...	286
§ IV. Leges pro exercitio imaginationis.....	292
§ V. Effectus seu commoda imaginationis.—Scholium...	294
§ VI. De æstimatoria et cogitativa.—Objectum æstimatoriæ.	

	Pag.
—Hæc facultas existit quoque in brutis.—Perfectio peculiaris æstimatoriæ in homine.—Manifestationes et effectus hujus perfectionis.—Quid addat cogitativa supra æstimatoriam, et in quo conveniant.—Nomina varia hujus facultatis.....	296
§ VII. De memoria et reminiscencia.—Quid memoriæ nomine.—Thesis.— <i>Existit memoria sensitiva, eaque est facultas, quæ ab intellectiva discernenda est.</i> —Munera intellectualis memoriæ.—Reminiscencia perfectior memoria pure sensitiva.—Duplex perfectio reminiscentiæ.—Scholium circa distinctionem memoriæ sensitivæ ab intellectuali, et circa modum, quo temporis perceptio et memoriam spectat.....	300
§ VIII. Dotes memoriæ.—Hujus dependentia ab organo corporeo.—Memoria tenax, fidelis, felix, facilis, magna.	305
§ IX. Methodus memoriæ exercendæ.—Mnemonicæ.—Innititur præsertim attentione et associatione idearum.—Duplex associatio idearum.—Præcipua præcepta mnemonicæ.—Methodus mnemonicæ, alia mechanica, alia scientifica.—Scholium circa principia associationis idearum.....	306
CAPUT III. De superiori facultate cognoscendi.....	309
Art. I. De potentia intelligente generatim spectata.....	310
§ I. Definitiones et prænotiones.—Definitio intellectus humani.—Nomen intellectus.—Intellectus speculativus et practicus.—Intelligentia, duplex ejus significatio.—Intellectus et ratio.—Utriusque convenientia et discrimen.—Intellectus est principium et terminus rationis.—Intellectus et ratio non duplicem, sed unicam facultatem constituunt.—Intuitio est actus proprius intellectus.—Ratio superior et inferior.—In quo discrimenentur.—Unicam constituunt facultatem.—Scholium circa intellectum et rationem.—Scholium aliud circa rationem superiorem et inferiorem.....	310
§ II. Præcipua philosophorum placita de intellectu.—Natura seu theoria intellectus juxta Platonem.—Juxta Aristotelem.—Juxta Plotinum et Neoplatonicos.—Juxta Spinosam.—Juxta Leibnitz.—Juxta Mallebranche.—	

	Pag.
Juxta Cousin cum novo Eclectismo. — Juxta Gratry. — Juxta Ubaghs. — Juxta Kant. — Juxta Hegel. — Juxta Jacobi et Lichtenfels. — Juxta Gioberti. — Juxta Rosmini. — Juxta Hebert Spencer. — Scholium.....	320
<i>Art. II.</i> De intellectu per comparisonem ad sensum. — Thesis. — <i>Intellectus quoad aliquid sensui assimilatur; est tamen facultas ab ipso omnino distincta, atque a corporis organo in propria operatione non pendet.</i> — Sensus facultas organica, intellectus vero inorganica. — Quo sensu functio sensus appellari possit corporea et materialis. — Discrimen radicale inter facultates sensitivas et pure intellectuales.....	337
<i>Art. III.</i> De Phrenologia.....	340
§ I. De recentiorum phrenologia. — Communis notio phrenologiæ apud recentiores ejusdem adseclas. — Horum præcipua dogmata. — Thesis. — <i>Phrenologia, quam maxima pars phrenologorum nostris temporibus tuetur, adversatur tum morali et religioni, tum rationi et experientia.</i> — Solvuntur objectiones.....	340
§ II. De possibilitate et conditionibus veræ phrenologiæ. — In quibus deficiat hodierna phrenologia. — Notio veræ ac christianæ phrenologiæ. — Hujus fundamentalia dogmata et conditiones præcipuæ.....	345
<i>Art. IV.</i> De objecto intellectus. — Objectum extensivum et objectum proportionatum intellectus. — Thesis. — <i>Objectum proprium, directum ac quasi proportionatum intellectus humani in hac vita sunt res seu naturæ sensibiles sub forma universalitatis.</i> — Corollaria. — Immaterialitas radix intelligentiæ et intelligibilitatis. — Scholium. — Solvuntur objectiones.....	348
<i>Art. V.</i> De intellectu agente et possibili.....	354
§ I. Necessitas et notio intellectus agentis et possibilis in genere. — Intelligibilia in potentia et intelligibilia in actu. — Intellectus agentis notio et actio. — Intellectus possibilis. Activitatem et receptivitatem simul includit. — Intellectio adæquate sumpta ab intellectu agente et possibili simul oritur.....	354
§ II. De existentia intellectus agentis. — Thesis. — <i>Existit</i>	

	Pag.
<i>in homine intellectus agens, qui intelligibilitatem actua- lem rebus sensibilibus communicat; quæ intelligibilitas per abstractionem idearum perficitur.</i> — Duplex significatio <i>to intellectus agens.</i> — Solvuntur objectiones. — Quæres 1.º; Quodnam sit munus proprium intellectus agentis? — Quæres 2.º; Quanam ratione res sensibiles actu intelligibiles reddantur? — Quæres 3.º; In quo consistat sive quomodo perficiatur abstractio specierum intelligibilium? — Scholium circa illuminationem phantasmatum juxta Rosmini.....	358
§ III. De intellectu possibili. — Quare mens nostra dicatur <i>pura potentia in ordine intelligibili.</i> — Ratio operandi intellectus possibilis. — Est facultas activa simul et passiva. — Non est idem ac intellectus <i>passivus</i> , nec mera receptivitas idearum. — Non omnis abstractio idearum spectat ad intellectum agentem.....	366
CAPUT IV. De facultate appetitiva.....	368
<i>Art. I.</i> De appetendi facultate generatim spectata. — Notio communis facultatis appetendi. — Appetitus elicitus. — Appetitus sensitivus et rationalis. — Bonum ejusque perceptio. — Bonum metaphysicum, physicum, morale, honestum, utile, delectabile. — Corollaria. — Scholium.....	368
<i>Art. II.</i> De appetitu sensitivo.....	371
§ I. Notio et divisio appetitus sensitivi. — Definitio appetitus sensitivi. — Quid nomine passionis. — Passiones prout in homine et prout in brutis. — Appetitus concupiscibilis et irascibilis, atque utriusque discrimen et passiones...	371
§ II. De passionibus concupiscibilis appetitus. — Amoris notio, causæ, effectus. — Desiderii notio, discrimen a desiderio voluntatis. causa, effectus. — Delectatio. — Ejusdem causæ, effectus. — Odium, fuga, tristitia. — Speciales manifestationes amoris in homine.....	372
§ III. De passionibus irascibilis appetitus. — Spei notio, causæ, effectus. — Audaciæ notio, causa et effectus. — Timoris notio. — Ira. — Ejus causæ et effectus.....	376
<i>Art. III.</i> De temperamentis. — Quadruplex temperamentum in homine. — Phlegmaticum. — Ejus notio, characteres externi, characteres morales. — Melancholici tem-	

peramenti notio, characteres externi et morales.—Sanguinei notio, characteres externi et morales.—Cholericum.—Hujus characteres externi et morales.—Præfata temperamenta numquam aut raro pura.—Modificantur per causas morales et physicas.—Corollaria.—Scholium circa sedem passionum.....	379
--	-----

SECTIO SECUNDA

PSYCHOLOGIA RATIONALIS

CAPUT I. De natura rationalis animæ.....	384
Art. I. De immaterialitate et simplicitate animæ.....	384
§ I. Definitiones et notiones præviæ.—Nomen et existentiæ rationalis animæ.—Quid nomine cogitationis, corporis, spiritus.—Conditiones ad hoc, ut res dicatur subsistens.—Corruptio <i>per se</i> et corruptio <i>per accidens</i>	384
§ II. Thesis 1. ^a — <i>Anima rationalis simplex omnino existit</i> .—Corollarium.—Thesis 2. ^a — <i>Hominis anima est etiam substantia omnino immaterialis et pure spiritualis</i> .—Anima rationalis est tota in toto corpore et tota in qualibet ejus parte.—Scholium circa demonstrationes quasdam spiritualitatis animæ.—Solvuntur objectiones.....	387
Art. II. De immortalitate animæ.—Immortalitas essentialis et naturalis.—Ab intrinseco et ab extrinseco.—Thesis 1. ^a — <i>Rationalis anima est immortalis naturaliter</i> .—Thesis 2. ^a — <i>Naturalis animæ immortalitas ejus conservationem post separationem a corpore quoad vitam etiam includit</i> .—Thesis 3. ^a — <i>Rationalis anima est etiam immortalis ab extrinseco, quatenus Deus ejus existentiam et vitam perpetuo servat</i> .—Solvuntur objectiones.....	401
CAPUT II. De unione animæ et corporis.....	413
Art. I. De natura unionis inter rationalem animam et humanum corpus.—Duplex philosophorum opinio quoad præfata unionem.—Quid nomine <i>formæ substantialis</i> et unionis substantialis.—Thesis.— <i>Rationalis anima est forma substantialis hominis, cujus corpori proinde substantialiter unitur</i>	413

Art. II. De unitate animæ in homine.....	419
§ I. Prænotiones et opiniones philosophorum.—Triplex genus operationum vitalium in homine.—Animismus et vitalismus.—Vitalismus platonicus.—Vitalismus moderatus.—Vitalismus sensibilis.—Vitalismus Averrois.—Vitalismus modernus.—Vitalismus theologico-mysticus.....	419
§ II. De existentiæ unitatis animæ in homine.—Thesis.— <i>Rationalis anima est principium unicum et sufficiens motuum omnium et operationum vitalium hominis</i> .—Solvuntur objectiones.....	426
Art. III. De consecrariis unionis, sive de commercio animæ et corporis.—Systema causarum occasionalium.—Thesis.— <i>Absurdum est ac prorsus rejiciendum systema causarum occasionalium</i> .—Systema harmoniæ præstitutæ exponitur.—Thesis.— <i>Systema harmoniæ præstitutæ rejiciendum est tanquam absurdum et periculosum</i> .—Systema mediatoris plastici.—Thesis.— <i>Rejiciendum est systema mediatoris plastici</i> .—Systema influxus physici per actionem et reactionem.—Systema influxus physici per concomitantiam exponitur.—Thesis.— <i>Systema influxus physici, sensu exposito acceptum, melius cæteris explicat commercium animæ et corporis</i>	432
CAPUT III. De exordio et origine animæ rationalis.....	441
Art. I. De exordio animæ.—Philosophorum opiniones.—Thesis.— <i>Rationalis anima corpori non præexistit; sed tum incipit esse, cum humano corpori conjungitur</i> .—Scholium circa animationem foetus humani.....	441
Art. II. De animæ rationalis origine.—Traductionismus.—Generatianismus.—Creatianismus.—Thesis.— <i>Rationalis anima per solam creationem incipit esse</i> .—Scholium circa generationem hominis.....	445
Art. III. De tempore, quo homo creatus est, sive de antiquitate hominis.....	451
CAPUT IV. De rationali anima quoad unionem et separationem a corpore.....	456
Art. I. Specialia quædam de anima breviter expenduntur.—Quæres 1. ^o Quomodo definienda sit rationalis anima.—Quæres 2. ^o Utrum actualis cogitatio sit ipsa essentia	